

ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА СВЯТКОВОГО ЗАХОДУ

Яскравими представниками епізодичних середовищних об'єктів є різноманітні за змістом святкові заходи, які протягом короткотривалого часу використовують самодостатнє сформоване міське середовище, яке частково трансформується для тимчасового пристосовування до події і повинне бути відновлене до первинного стану після завершення заходу. За типологічними характеристиками святково-дійства поділяються на ряд видів: громадські, спортивні, календарні, професійні, сімейно-побутові, шкільні, молодіжні, дитячі, фестивалі, пам'ятні дати і т.д., кожний з яких відрізняється сферою локалізації, кількістю учасників, устаткуванням, атмосферою, що в кінцевому результаті визначає особливості формування святкового середовища. При цьому, як правило, власне архітектурна основа середовища (будинки, міське обладнання) трансформації не підлягає. Отже, пристосування міських громадських просторів до святкових цілей вимагає застосування спеціальних прийомів проектування та проектних категорій, а саме:

- просторові умови міського середовища;
- функціональні складові сценарію свята;
- декоративно-матеріальне наповнення середовища;
- тимчасові та мобільні конструкції;

Важливим є організація просторових умов та їх вибір у зв'язку з багатовимірністю свята як явища, причому різні його заходи можуть бути прив'язані до різних варіантів середовища залежно від способу їх поєднання

Система відкритих і закритих просторів, яка обслуговує проведення святкових заходів, повинна забезпечити повноцінну участь у святі всіх категорій населення, які тяжіють до даних заходів. Для цього варто враховувати функціональну

специфіку використання цих же просторів у будні. Переважно свято організовується у вигляді діяльності, подібної до тієї, яка характерна для щоденної рекреації та вихідних днів: видовища, ігри, танці, харчування, торгівля та ін. Відповідно святкова діяльність розгортається, в основному, у просторах, призначених для цих видів діяльності. Міський інтер'єр – це своєрідний синонім поняття міського середовища, який трактує його як фрагмент відкритого міського простору, що виділений з навколишнього середовища лише вертикальними обмеженнями (стінами будинків, щільним озелененням та ін.). Важливою його особливістю є наявність так званого «умовного обмеження» - панорами та перспективи, які завершують площу або вулицю, та знаходяться за реальними межами «інтер'єрного» простору і не підпорядковуються волі його проєктувальника.

Ступінь складності просторової організації середовища заходу визначають функціональні складові сценарію свята.. Об'єднання елементів, які організовують це середовище, може переходити в утворення єдиних компактних структур або ж представляти групу окремих просторів, іноді поєднаних загальною комунікацією. Наприклад, проведення свята може являти собою єдину систему заходів, розташованих незалежно один від одного. Свято – особливий стан середовища, його атмосфера, виражена за допомогою організації та послідовності подій, їх обладнання та оздоблення. Створення атмосфери святкової події можливе і завдяки активній та цілеспрямованій театралізації середовища.

Театралізація середовища - внесення в емоційно-художній і матеріально-фізичний стан середовища атмосфери гри, неоднозначності трактування обставин і ліній поведінки, образно-композиційної орієн-

тації на її умовно «видовищне» сприйняття. Проявами театралізації середовища може бути:

– цілеспрямована сценографія середовища як місця проведення видовищних заходів, свят, ярмарків, фестивалів;

– здатність середовища слугувати, завдяки яскраво вираженому художньому образу, «духу місця», активним декоративним фоном реальних життєвих процесів; викликати у відвідувача активний творчий стан;

– театралізація архітектурної форми, гра з архітектурною традицією, яка різко підвищує виразність образу середовища.

Театралізація середовища відома з найдавніших часів, коли масові ігрища, культові обряди супроводжувалися зміною, пристосуванням природної або створенням штучного середовища, яке відповідає ритуальній дії. Театралізація середовища як створення декорацій для деяких видів людської діяльності знайшла втілення в культових спорудах Древнього Єгипту, античних ансамблях, у готичному храмі, французьких парках і т.д. Театралізація середовища стає способом підвищення її емоційно-художнього потенціалу, ліквідації анонімності й безадресності авторського архітектурного висловлення. Методи театралізації середовища включають зчитування та аналіз існуючих, у тому числі історичних, прецедентів середовищних об'єктів, які відповідають критеріям театралізації середовища, пошук й апробування нових способів театралізації в кожній конкретній ситуації, передбачають дослідження аналогічних художніх завдань і шляхів їхнього рішення в інших видах мистецтв і типах творчої діяльності. (рис. 1.).

Сценарне моделювання – літературно-графічна форма розкриття сутності та змісту проєктованого об'єкту. Сценарій повинен відображати майбутній стан об'єкту чи середовища, логічну послідовність його формування, розгортання крок за кроком окремих ситуацій. При цьому в одних випадках значення має фактор часу і зв'язок подій, які складають інтерес об'єкту; в інших – якісний опис

можливих варіантів стану середовища; у третій – параметри ймовірної картини, отриманої в результаті прогнозування, і т.д.

Відповідно до сценарію структура святкового простору може розвиватися як перервана, протяжна, центрична або як безперервне «кільце» навколо якогось головного простору або елемента (рис. 1.2). У першому варіанті допоміжні, послідовні або радіальні зв'язки мають важливе значення для інформативності оформлення. Вирішення простору свята у вигляді компактної зони, зручне в організації та проведенні, скорочує обсяги спеціального оформлення, ефективно використовує об'єкти основного призначення.

Безперервність святкової дії є найважливішою функціональною вимогою, що забезпечує динамічність свята. Тому об'ємно-просторова й архітектурно-художня організація об'єктів і просторів свята повинна утворювати цілісне середовище, у якій забезпечуються безпосередній перехід від одного виду діяльності до іншого з послідовною зміною відповідних вражень. При цьому режисерсько-сценарна цілісність свята погоджується з його функціональною організацією, визначаючи зміни основного профілю об'єктів, які використовуються й інші. види функціональних й організаційних трансформацій обладнання й художньо-декоративного оформлення.

Оформлення, декоративно-матеріальне наповнення середовища – це ряд прийомів при проєктуванні святкових заходів. По суті справи формування святкового середовища відкритих просторів є проміжною ланкою між функціональним проєктуванням матеріального середовища й власне декоративним мистецтвом. Це особливий вид художньої творчості, який комплексно використовує засоби різних видів мистецтва, які так чи інакше функціонують у просторі від театру до графічного дизайну. Завдання святкового оформлення середовища зводиться до трансформації буденного образу в більш виразний. Цього можна досягнути за допомогою додаткових елементів і просторо-

вих перерозподілів трьох рівнів. Оформлення може здійснюватися у масштабі всього великого простору (панно на будівлі), може бути утворено меншими за масштабом цілісними елементами оформлення – малими формами і, нарешті, у вигляді окремих деталей – куль, прапорів, гірлянд, квітів і т.д. Святкове оформлення і планувальна організація міських просторів залежать від специфіки їхнього основного призначення. Під час розробки планів й ескізів художнього оформлення міста приймається в увагу його статус, значимість територій свята в загальній структурі. Нові елементи оформлення повинні становити з нею єдиний композиційний задум, побудований або на принципах розвитку існуючої архітектурно-просторової композиції, тимчасовими декоративно-художніми засобами, або на їхньому контрастному протиставленні. Денне тематичне оформлення органічно доповнюють ілюмінація, підсвічування архітектурних ансамблів і пам'яток. Все це створює особливу світлову композицію свята у вечірній час. Дизайн оформлення свят дуже специфічний і передбачає змінність, розбірність, складування конструкцій. Утилізують ті компоненти, які не можна використати повторно. Але, як правило, саме вони й становлять основу візуальних вражень від свята й навіть найбільшу художню цінність всієї роботи.

Велику роль у сприйнятті композиції свята відіграють тимчасові та мобільні конструкції, саме вони стають засобом виявлення її архітектурно-пластичної структури. Специфіка даних конструкцій у значній мірі обумовлена ще й тим, що їх зведення має здійснюватися у виключно короткий термін і без використання важкого монтажного обладнання. Також потрібно брати до уваги легкий демонтаж і багаторазове використання конструкцій. Конструктивні системи, які можна використовувати для вирішення вищезначених завдань, на думку видатного американського конструктора і автора видання «Несучі системи», Хайно Енгеля, є нежорстка, гнучка матерія, яка сформована певним чином і жорстко закріплена

на кінцях. Вона може нести сама себе й перекидати простір. Попередниками подібної несучої системи є вертикальна підвісна ванта, яка знімає навантаження у точках підвішування, й вертикальна опора, яка передає навантаження безпосередньо до точки опори. Завдяки зв'язці двох підвісних вант з різними точками підвішування утворюється несуча ванта, яка може утримати саму себе в вільному просторі та відвести в сторону навантаження виключно за допомогою розтягуючих зусиль. Активні за формою несучі системи строго підпорядковуються закону «природних силових процесів» і є найбільш придатними механізмами для отримання широких прольотів і утворення великих формоутворень.

Широкого застосування в організації святкових і масових заходів також набули пневмоконструкції, оскільки не затрачається багато часу для їх зведення й монтажу. Крім того, вони дозволяють легко й ефективно заповнювати простір, долаючи так би мовити третій вимір, що особливо цінно при святковому оформленні великої площі. Різноманітність надувних конструкцій, форм і фігур дуже велика.

Практика організації та проведення масових заходів на відкритих майданчиках міського середовища довела необхідність створення уніфікованих мобільних збірно-розбірних конструктивних елементів, з яких у найкоротші терміни можна було б монтувати необхідні споруди. Сучасні фірми-виробники пропонують різноманітне обладнання та оснащення, в тому числі мобільні сценічні комплекси. Основою конструктивної схеми служать трубчасті алюмінієві стрижні з елементами кріплення за типом будівельного риштування і універсальні фермові конструкції. Вони є багатокомпонентними конструкціями, що включають сцену й подіуми певного розміру, сходи, опори та огорожі, конструкцію даху. Споруди є модульними, завдяки чому монтаж і демонтаж виконуються у найкоротші терміни з застосуванням мінімуму ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1 Дизайн. Иллюстрированный словарь-справочник / Г. Б. Минервин, В. Т. Шимко, А. В. Ефимов и др.: Под общей редакцией Г. Б. Минервина и В. Т. Шимко. – М.: «Архитектура-С», 2004. – 288 с.
- 2 Бархин Б.Г. Методика архитектурного проектирования в системе архитектурного образования: Учеб. пособие для вузов. – М.: Стройиздат, 1969. – 223 с.
- 3 Шимко В. Т. Основы дизайна и средовое проектирование: Учеб. пособие. – М.: Изд-во «Архитектура-С», 2005. – 160с.
- 4 Ефимов А.В. Дизайн архитектурной среды: Учеб. для вузов / Г.Б. Минервин, А.В. Ефимов, Н.И. Щепетков, А.А. Гаврилина, Н.К. Кудряшев – М.: Архитектура-С, 2005 – 504 с.
- 5 Шимко В. Т., Гаврилина А.А. Типологические основы художественного проектирования архитектурной среды: Учеб. пособие. – М.: Издательство «Архитектура-С», 2004. – 104 с.
- 6 Уэллс У., Мориарти С., Бернетт Дж. Реклама: принципы и практика. 7-е изд./ Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2008. – 736 с.
- 7 Энгель Х. Несущие системы / Хайно Энгель; предисл. Ральфа Рапсона; пер. с нем. Л. А. Андреевой. – М.: АСТ: Астрель, 2007. – 344 с.

УДК 72.01

Хороша О. І.

Вінницький національний технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЧОРНОМИНСЬКОГО ПАЛАЦУ ХІХ СТОЛІТТЯ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ

Вступ. Архітектурна спадщина Східного Поділля, до якого відноситься Вінницька область, є досить багатю та різноманітною. Близько 160 пам'яток архітектури, різноманітних за стилем та періодом забудови палацово-паркових комплексів та панських маєтків, знаходиться на території Вінниччини. Однією з причин незадовільного стану збереження споруд палацової архітектури Східного Поділля кінця XVIII – початку XX ст. є їх недостатнє вивчення, документування та фінансування. Тому проблема дослідження та відтворення таких пам'яток сьогодні є надзвичайно важливою та актуальною, адже не всім палацам вдалося зберегти свою тодішню велич та початковий стан. Деякі з них мають лише письмову згадку, деякі є просто руїни, а деякі існують та потребують гідного догляду, і кожен змарнований рік додає спорудам все нових тріщин та відшарувань.

Палац ХІХ століття у селі Чорномин Піщанського району Вінницької області є пам'яткою архітектури національного значення та таким, що зберігся до наших часів, але знаходиться в незадовільному

стані. А свого часу палац був справжнім осередком культури, де проживали яскраві представники еліти, де творили поети та художники, де зберігалися численні твори мистецтва світового рівня, де була багата бібліотека з рідкісними книгами, унікальні цінні колекції картин, посуду та декоративних предметів [5]. До зазначеного питання у своїх роботах та публікаціях зверталися також такі наукові діячі, як Aftanazy Roman [3], Тиманович Є. В. [1], Томілович Л. [4], Jaroszewski T.S [6]. Проте і сьогодні проблема збереження пам'яток архітектури потребує ще більш детального вивчення і дослідження.

Мета і завдання. Метою статті є дослідження пам'ятки архітектури – палацу в селі Чорномин Піщанського району Вінницької області. Об'єктом дослідження є існуючий, частково втрачений палац Чорномського ХІХ століття на Вінниччині.

Основними завданнями дослідження є розгляд історичних аспектів створення будівлі, визначення її архітектурно-планувальних, об'ємно-просторових особливостей та специфіку подальшого збереження.